

Леся Курбас - початок нового українського театру (до 130-річчя від дня народження)

Вступ. Цього року виповнюється 130 років від дня народження талановитого народного артиста України - Леся Курбаса. Леся Курбас був засновником спочатку політичного (1922 - 1926), а потім і філософського (1926 - 1933) театру в Україні. У виставах свого філософського театру «Березіль» Курбас малює всесвіт, де головним стає особлива довіра до життя людини у всіх його суперечностях.

Матеріали та методи. Робота виконана за допомогою аналітичного та загальнонаукового методів пізнання. Джерелом пізнання виступають праці вітчизняних та зарубіжних авторів, статті, журналістські розслідування, архівні матеріали тощо.

Результати та обговорення. Народився Леся Курбас 25 лютого 1887 року в місті Самбір (Львівська область) у родині акторів театру. Навчався у Тернопільській гімназії. З 1907 року навчався на філософському факультеті Віденського університету, через рік перевівся до Львівського університету. У 1909 році організував студентський театр, в якому став головним режисером і актором. За вимоги українізації з університету був відрахований. Пізніше відновився у Віденському університеті, який і закінчив одночасно навчаючись в драматичній школі при Віденській консерваторії. Працював у гуцульському театрі Гната Хоткевича, Львівському театрі товариства «Руська бесіда». З початком Першої світової війни переїхав до Тернополя, де у 1915 році організував стаціонарний театр «Тернопільські театральні вечори». У 1917 році на запрошення Миколи Садовського переїхав до Києва, де організував театральну студію (пізніше «Молодий театр»). У 1917 році був відповідальним секретарем тижневика «Театральні Вісті».

У вересні 1919 року одружився із танцівницею Валентиною Чистяковою.

Влітку 1920-го Леся Курбас зібрав своїх кращих акторів, хто добровільно приєднався з Київського театру ім Шевченка, і під назвою «Кийдрамте»(Київський драматичний театр) трупа почала своє турне по містах Київщини. Спочатку осіли у Білій Церкві, потім в Умані.

У березні 1922 року організував знаменитий театр «Березіль» (пізніше переведений до тодішньої столиці радянської України Харків). Леся Курбас і «березільці» знайшли свого драматурга, п'єси якого були співзвучні їхнім естетичним засадам. Таким драматургом став Микола Гурович Куліш. Першою його п'єсою, що побачила світло рампи на сцені «Березолі», стала «Комуна у степах» (Київ). Творча співпраця тривала і в Харкові. Кульмінація здобутків Курбаса пов'язана з драматургом Миколою Кулішем (1892-1937) і художником Вадимом Меллером (1884--1962). У Києві «Березіль» мав під своїм крилом майстерні, плинні півавтономні одиниці. У Харкові все було під одним дахом і під одним проводом - Курбасовим. У театрі діяв мюзикхол (спектаклі «Шпана», «Алло на хвилі», «Чотири Чемберлени»), агітпроп.

Було підготовлено серію «Костюмовані історії» (спектаклі «Жакерія», «Сава Чалий», «Король бавиться», «Змова Фієско»).

В історію українського театру назавжди ввійшли сценічні образи, створені у «Березіль» — Гонти, Вершиніна у виконанні І. Мар'яненка; Хігінса, Дударя, Кришки у виконанні А. Бучми; Побєдоносцева, Малоштана у виконанні М. Крушельницького; Васьки Огорока у виконанні О. Сердюка; Седі, Маклени у виконанні Н. Ужвій; Катрі-комуністки, Оксани у виконанні В. Чистякової.

У серпні 1925 року отримав звання Народного артиста УРСР. Після згортання політики «українізації» був звинувачений в «націоналістичних збоченнях», відсторонений від керівництва театром, 25 грудня 1933 був заарештований в Москві та засуджений до 5 років виправно-трудоного табору. Перебуваючи в ув'язненні на Соловках, організував самодіяльний театр. 9 жовтня 1937 засуджений до страти. 3 листопада 1937 року його було розстріляно в урочищі Сандармох. І лише у 1957 році помертно реабілітовано.

Висновки. Величезна генерація талановитих акторів та режисерів була вихована театром «Березіль». Оцінка діяльності Курбаса та його театру була переглянута після оголошення незалежності України. Неллі Корнієнко, директор Центру Леся Курбаса, академік Академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства так висловила про генія української культури: «Ми мали митця 21-22 століття. Це абсолютно сьогодні зрозуміло після реконструкції його вистав. Це людина, яка вважала, що театр є парламентом держави, що культура важливіша від інших сфер діяльності, що виявилось у 21 столітті правдою».

Пам'ять про видатного театрального діяча вшанована: 1989 року на фасаді Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка було встановлено меморіальну дошку в пам'ять про Леся Курбаса, а «Мала сцена» театру знову отримала назву «Березіль». У Львові працює один з найкращих театрів України - Львівський академічний театр імені Леся Курбаса.

Література

1. Театр «Березіль». Роль Л. Курбаса в розвитку театрального мистецтва / Семчишин М. Тисяча років української культури. — К., 1993. 2
2. Березільська культура: історія, досвід / Наталя Єрмакова ; [Ін-т проблем сучасного мистецтва Нац. акад. мистецтв України]. — К. : Фенікс, 2012. — 512 с.
3. Український драматичний театр: Нариси історії. — Т. 2. — К., 1959.
4. Українська радянська енциклопедія : [у 12-ти т.] / гол. ред. М.П. Бажан ; редкол.: О.К. Антонов та ін. — 2-ге вид. — К. : Головна редакція УРЕ, 1974–1985.

